

Yeme Bozuklukları

Yrd. Doç. Dr. Emrah SONGUR
Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tıp Fakültesi
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD

DSM-IV-TR Tanı Sınıflandırmasına Göre Yeme Bozuklukları

- Anoreksiya Nervosa
 - Kısıtlı Tip
 - Tıkanırmasına Yeme/Çıkartma Tipi
- Bulimia Nervosa
 - Çıkartma Olan Tip
 - Çıkartma Olmayan Tip
- Başka Türü Adlandırılmayan Yeme Bozuklukları

DSM-V Tanı Sınıflandırmasına Göre Yeme Bozuklukları

- Pika
- Geri Çıkarma (Geviş Getirme) Bozukluğu
- Kaçınan/Kısıtlı Yiyecek Alımı Bozukluğu
- Anoreksiya Nervosa
 - Kısıtlayıcı tür
 - Tıkanırmasına yeme/çıkartma türü
- Bulimiya Nervosa
- Tıkanırmasına Yeme Bozukluğu
- Tanımlanmış Diğer Bir Beslenme ve Yeme Bozukluğu
- Tanımlanmamış Beslenme ve Yeme Bozukluğu

Anoreksiya Nervosa

Anoreksiya Nervosa (AN)

- Genellikle ergenlik çağında kızlarda başlayan, kendini şişman hissederek diyet yaparak ileri derecede zayıflama,
 - Yaş, boya göre ağırlığın %15 altında ya da Vücut Kitle İndeksi (VKİ) 17,5'un altında
- Vücut ağırlığı ve biçimiyle aşırı zihinsel uğraş ve kilo almaktan aşırı korkma,
 - Kilo kaybı sorun olmak yerine başardır.
- Zayıf olmayı şiddetle arzulama,
- Kadınlarda amenore (ardışık en az üç menstruel siklusun yokluğu)
- Nöropeptid düzeyleri ve nöroendokin eksen değişiklikleri saptandığı bir bozuktur.

Vücut Kitle İndeksi

- Normal sınırlarda VKİ;
 - 19-24 yaşları için → 19-25
 - > 35 yaş için → 21-27 arasındadır.

Anoreksiya Nervosa

Epidemiyoloji

- Genellikle ergenlik döneminde başlamasına rağmen çocuklarda ve genç erişkinlerde de görülebilir.
 - Çoğunlukla (%95) kızlarda görülür.
 - Yüksek ve orta sosyokültürel düzeyde daha sık görüldüğü bilinmektedir.
- Sıklığı yılda 100.000'de 8 yeni olgu, yaygınlığı %0,3 olarak bildirilmiştir.
- Genç kadınlar arasında yaşamın herhangi bir döneminde yaygınlığı %0.5-3.7 arasındadır.
- İnfertilite kliniğine başvuran kadınların %8'inde AN'ye rastlandığı belirtilmektedir.

Anoreksiya Nervosa

Klinik Belirtiler

- Hastaların bedensel imgesi bozuktur. Aşırı zayıf olmasına karşın, kendinin çok şişman olduğuna inanmaktadır.
 - Bu sebeple kilo almasına yardımcı olunmasını istemezler.
- Günlük alınan kalori düşüktür (sıklıkla 600-1000 kal/gün)
- Kilo vermek için kusma, aşırı egzersiz yapma (%40-80), laksatif ve diüretik kullanma, tiroid preparatı alma yollarını deneyebilirler.

Anoreksiya Nervosa

Klinik Belirtiler (Devam)

- Bazen aşırı yemeyi kontrol edememe ve tıknırcasına yeme atakları görülebilir.
- Kızlarda birincil veya ikincil amenore görülür.
- DSM-IV-TR'ye göre iki tipi vardır;
 - Kısıtlayan tip
 - Yalnızca aşırı kısıtlanmış rejim uygulanır.
 - Hastaların yakl. %50'si
 - Bulimik tip
 - Kısıtlanmış rejim + aşırı yeme ya da çıkarma davranışı
 - Aşırı yeme nöbetlerini kendini suçlama ve pişmanlık izler.

Anoreksiya Nervosa

Risk Etkenleri

1. Ailesel a. Ailede anoreksiya nervosa ya da bulimia nervosa öyküsü b. Ailede depresyon ya da alkol/ madde kötüye kullanımı/ bağımlılığı öyküsü 2. Biyolojik a. Erken menarş b. Hafif kilolu olma 3. Psikolojik a. Mükemmeliyetçi-obsesyonel özellikler b. Kendime güvensizlik, yetersizlik hissi c. Duygudurum bozukluğu (depresyon)	4. Davranışsal a. Diyet yapma b. Kilo kontrolünü gerektiren meslek ya da aktiviteler 5. Kültürel a. Endüstri toplumlarında yaşama b. Güzellik anlayışında zayıflığa vurgu c. Son 40 yılda Amerika'da toplumun genelinde kilo artışı 6. Yaşam olayları a. Yakın bir arkadaşın ya da aile bireyinin ölümü

Anoreksiya Nervosa

Hastaneye Yatış Endikasyonları

- Vücut ağırlığının %30'undan fazlasını 3 ay içinde kaybetmiş olmak
- İdeal vücut ağırlığının %25'inden fazlasını kaybetmek veya ideal vücut ağırlığının %75'den az olması
- Kalp atımı < 40/dak
- Vücut ısı < 36 °C
- Sistolik kan basıncı < 70 mmHg
- Serum K < 2.5 meq / L (Oral K verilmesine rağmen)
- Ciddi dehidratasyon
- Kusma ve laksatif, diüretik kullanım fazlalığı
- Hasta ve aile ile uyum problemleri

Anoreksiya Nervosa

Fiziksel Komplikasyonlar

- **Beden**
 - Düşük kilo, kaşeksi, dehidratasyon, hipotermi
- **Kardiyovasküler sistem ve periferik dolaşım**
 - Bradikardi, düzensiz zayıf nabız, ortostatik hipotansiyon, akrosiyanoz
- **Merkezi sinir sistemi**
 - Bilişsel bozulma, depresyon, irritabilite, periferik nöropati

Anoreksiya Nervoza

Fiziksel Komplikasyonlar (Devam)

- Endokrin ve metabolik sistem
 - Hipotermi, birincil/ikincil amenore, fertilité sorunları, Gastrointestinal sistem
 - Kusma, karın ağrısı, şişkinlik, kabızlık
- Gastrointestinal sistem
 - Yemeklerden sonra karında şişkinlik, barsak seslerinde anormallik, kusanlarda parotid hiperplazisi
- Hematolojik
 - Seyrek morarma, pıhtılaşma anormallikleri

Anoreksiya Nervoza

Fiziksel Komplikasyonlar (Devam)

- Cilt
 - Lanugo, kserozis, karotenoderma, akne
- Kas-iskelet sistemi
 - Kas atrofisi, iskelet gelişiminin durması
- Solunum sistemi
 - Solunum kas atrofisi

Anoreksiya Nervoza

Gidiş ve Sonlanış

- Tüm psikiyatrik hastalıklar içinde en ölümcül olan hastalık AN'dir.
- Genellikle ergenlik ve genç erişkinlikte başlar ve yıllarca sürer.
 - 10 yıl içinde iyileşme oranı < %50
 - Tanı koyma ile iyileşme arası 5-6 yıl
 - Hastaların %30'u iyileşmez.
 - Hastalık boyunca iyileşme, yineleme dönemleri olabilir.
- Yeme bozukluklarında ölüm tıbbi açlığa bağlı gelişen kardiyak kas kaybı ve arotmi, bazen hipokalemi sebebiyle olur.

Anoreksiya Nervoza

Olumsuz Gidişin Göstergeleri

- Eşlik eden duygudurum ve anksiyete bozuklukları ya da madde kötüye kullanımı
- İşlev düzeyini bozuk olması
- Uzun hastalık süresi

Anoreksiya Nervoza

Tedavi

- Tedavini iki temel amacı vardır;
 - Hastanın beslenme bozukluğunu düzeltmek
 - Bozuk yeme ve çıkarma davranışlarını düzeltmek

Anoreksiya Nervoza

Tedavinin Ana İlkeleri

- Yaşamı tehlikeye sokan durumlarda kısa süreli hastane yatışları ile giden ve hastanın ayaktan izlendiği bir sağaltım planı ile uzun dönemde iyi sonuç alınabilir.
- Ağır kilo kaybı olmayanlar ayaktan tedavi edilebilir.
- Ölüm riski olması hastanın zorla tedavisini gerektirebilir.
- Yatan hastanın durumu acildir ve yoğun bakım gerektirir. Biran önce tetkikleri tamamlanmalıdır.
- Tedavi ekibi hastaya güven vermeli, işbirliği sağlayacak bir ortamda dengeli ve tutarlı olmalıdır.

Anoreksiya Nervosa

Tedavinin Ana İlkeleri (Devam)

- Yalnızca yeniden beslemek yeterli değildir, depresmelere yol açar.
- İlk yapılacak iş hastanın şişmanlamaya yol açmayacağına inandığı bir rejimi birlikte uygulamak için hastayla anlaşma yapmaktır.
 - Günde 200 gr alacak şekilde hastanın benimsediği türden, her öğün için 400-600 kalori yiyecek 4-6 öğünde verilir.
- Çoklu vitamin ve mineral desteği verilir.
- Hasta elektrolit bozukluğu açısından takip edilir.

Anoreksiya Nervosa

Tedavinin Ana İlkeleri (Devam)

- Alınan besinden ziyade günlük alınan kilo önemlidir. Belli aralıklarla hasta tartılmalıdır.
- Tedavi sırasında aile görüşmeleri ve psikoterapi zorunludur.
- Psikotrop ilaçların tedavide pek yeri yoktur.
- Eşlik eden psikiyatrik bozukluklar ikincil olarak gelişir. Önce hastalığı düzeltmek gerekir.
- Herşeyden öncebilişsel davranışçı psikoterapi gereklidir.
- Hastalığın düzelmesi yıllar alabilir.

Anoreksiya Nervosa

Farmakolojik Tedaviler

- Antidepresan ilaçların ne kilo almaya ne de eşlik eden başka belirtilere faydası gösterilmemiştir.
- Bulantıyı yatıştırmak için;
 - Antipsikotikler, anksiyolitik ve antihistaminik ilaçlar
 - Siproheptadin
 - Anti-serotonin ve antihistaminik

Bulumia Nervosa

Bulumia Nervosa (BN)

- Dönem dönem gelen aşırı yemek yeme, kilo alma ve bir yandan da kilo almayı durdurma çabaları ile giden bir yeme bozukluğudur.
 - Hasta aşırı yeme nöbeti başlayınca tüm çabalarına, korkularına, üzüntüsüne karşın kendisini durduramaz.
 - Kilo almayı önlemek için; Yediklerini kusar, iştah kesici, sürgün yapıcı, idrar söktürücü ilaçları kullanırlar.
 - BN hastaları ya normal ya da normalin üstünde kilodadırlar.
- AN vs. BN
 - AN'de temel patoloji yemeyi kısma ve kesme doğrultusunda ve beden ağırlığı normalden %15 daha azdır.
 - BN'de ise temel patoloji daha çok yemeyi durduramama doğrultusundadır.

Bulumia Nervosa (BN) (Devam)

- BN hastası kadınların;
 - %7-40'ında amenore
 - %37-64'ünde adet düzensizliği
- Hastaların %76-100'ünde polikistik over sendromu vardır.
- Toplumda yaklaşık %1 oranında görülmektedir.

Bulimia Nervosa (BN)

Tedavi

- Tedavi genellikle ayaktan yapılır.
- Hastaların çoğunda depresme dönemleri olur.
- Hipokalemi varsa oral veya IV potasyum verilir.
- SSRI
 - Fluoksetin 60 mg/gün → yeme ataklarını azaltır.
- Yalnız başına ilaç tedavisi yeterli olmaz, bilişsel davranışçı psikoterapi de uygulanmalıdır.

Tıkınırcasına Yeme Bozukluğu

- BN'den daha yaygın olduğu tahmin edilmekte.
- Ayırıcı tanısında; BN (çıkarmayan tip), obezite
- Diğer yeme bozukluklarına nazaran erkeklerde kadınlardan daha çok görülür.
- Tedavisinde;
 - Farmakoterapi;
 - Antidepresanlar (fluoksamin, fluoksetin, sertralin, sitalopram, venlafaksi)
 - İştah baskılayıcılar
 - Antikonvülsanlar
 - Psikoterapi;
 - Bireysel veya grup terapisi, BDT, Kişiler arası terapi vb.

Obezite

- VKİ > 30 olması ile tanı konur.
- Obezite önemli bir sosyal sağlık sorunudur. Ölüm oranını artırır.
 - VKİ > 40 olması durumunda 12 kat artar.
- Obezite birçok komplikasyona yolaçar;
 - DM, HT, İnme, Hiperlipidemi, düşük HDL kolesterol, Koroner Kalp Hastalığı, Safra Taşı, Kanser, Adet düzensizliği, Hirsutizm, Kas-İskelet Sistemi rahatsızlıkları, Psikojenik problemler (sosyal izolasyon, kendine güvende azalma, depresyon vb.), yaşam kalitesinde düşüş, erken emeklilik

Obezite (Devam)

- Çoğu olguda psikojenik nedenler etkili değildir.
 - Ancak obezlerde psikolojik nedenler aşırı yemeyi kolaylaştırabilir.
 - Obezlerin %10-20'sinde tıkınırcasına yeme bozukluğu görülür.
- Çoğunlukla leptin direnci vardır. Leptin seviyeleri yüksek ama leptin yanıtı düşüktür.
- Tedavi edilmeyen erişkinler her yıl ortalama 1 Kg kilo almaya devam ederler.
- Tedavide amaç güncel kilonun %5-15'inin azalmasıdır.
 - İdeal kiloya erişmeyi hedeflemek gerçek dışıdır. genelde başarısız olunur.

Kullanılan tedavi yöntemleri;

• Davranışçı yöntemlerle kilo kontrolünün sağlanması	• Farmakolojik tedavi
• Diyet yapma	– Antidepresanlar (SSRI, bupropion)
• Fiziksel aktivite	– Lipaz inhibitörleri (orlistat)
• Grup terapisi ve öz-yardım (self-help) grupları	– Antikonvülsanlar (topiramet, zonisamid)
• Cerrahi tedavi	– Dopamin agonistleri (bromokriptin)
– VKİ > 40 olan olgularda uygulanır.	– Fenfluramin
	– Sibutramin